

Edwin Rutten zingt jazz in Muzee

‘Ik ben een grote bak met los gereedschap’

Edwin Rutten, 75 jaar, nog altijd het plezier van een kind, maar een serieus vakman als het moet. En nog steeds niet stil te krijgen. Op 7 december zingt hij jazz in het Scheveningse Muzee.

Door Bert Jansma

Van de achterbank van z'n auto pakt hij een grote witgekrulde roccoprui en zet hem op. Lag er nog van de repetities voor het programma 'Mozart, je zal maar een wonderkind zijn' (begin januari met het Gelders Orkest). Rutten heeft er een schaterlach bij waarin alles samenkomt: hij zingt jazz in Muzee Scheveningen, heeft tot 1 januari nog zijn radioprogramma 'Jazz in the evening', geeft commentaar bij het Nieuwjaarsconcert van de Wiener Philharmoniker en werkt aan een cd als muzikaal expliciteur bij Humperdinck's sprookjesopera 'Hänsel und Gretel'. Een onvolledige greep die op z'n minst iets van zijn veelzijdigheid verradert. Hij heeft er zelf zijn typerende relativerende uitleg voor: "Ach, ik ben een grote bak met los gereedschap."

Het begon met de jazz. Het Gold Coast Combo met klasgenoot Rogier van Otterloo. Middelbare scholieren nog, maar ze haalden er al snel een tv-optreden mee. "Mijn moeder kwam met die naam. Want Rogier woonde met zijn ouders (vader Willem van Otterloo, red.) aan de Amsterdamse 'goudkust'. Tijdens een vakantie kwam het plan voor een bandje. 'Wat wil je spelen,' zei Rogier, 'bas of slagwerk?' Het werd slagwerk. Ik als autodidact. Ik kan nog altijd strak in vieren spelen, maar bossanova's en zulke ritmes, daar begin ik niet aan. Ik ging zingen, en we speelden op feestjes. De destijds beroemde zanger Frans van Schaik (alias De Zingende Zwerver, bekend van 'Ketelbinkie', red.) was een vriend van de familie, die hoorde ons en vond dat we een plaatje moesten maken."

'Sterren stralen overall'
Jazz bleef. "Hoe dat komt?", vraagt Rutten zich in retrospectief af. "Ik was negen, een tabula rasa, en ik hoorde jazz die mijn moeder speelde op de 78 toeren-koffergarrafonfoon. Muskat Ramble, Oscar Peterson in 'Tenderly' met die beroemde improvisatie (hij zingt hem nog na, red.), Nat 'King' Cole, Sinatra. Mijn zusje deed ballet, dus dat was van de Sylphides en Debussy en mijn vader was Stravinsky, Lotte Lenya en Kurt Weill." Edwins vader was de bekende cineast

'U vraagt zich waarschijnlijk af: wat doet Ome Willem hier? Tja, dat vraag ik mezelf eigenlijk ook af'

Gerard Rutten, maker van onder andere 'Terra Nova' – in feite de eerste Nederlandse geluidsfilm – 'Het wonderlijke leven van Willem Parel' en 'Wederzijds'. In Gerard Rutten's boek 'Mijn papieren camera' staat een foto uit een film die voor zoon Edwin eigenlijk de allereerste stap in de showbusiness betekende, 'Sterren stralen overall'. "Dat was 1952, ik was negen," vertelt Edwin. "De film kwam in 1953 uit, tijdens de Watersnoodramp. De eerste reactie van (de Duitse, red.) producent Rudi Meyer toen was 'Oh mein Film!'. Even niet denkend aan al die slachtoffers. Ik vond die opnames fantastisch. Helemaal niet omdat je in een film zat en in de bioscoop te zien zou zijn. Maar wel vrij van school, dat buiginkje op het toneel bij de première in Tuschinski, en die filmstudio van Cinetone. Daar werd het eten tussen de middag geserveerd in een bakje met drie vakjes: links de piepers, midden een biefstukje en rechts de doperwtjes. Nog altijd mijn lievelingseten. Oké, nu liever patatjes, maar die waren er toen niet." Gerard Rutten maakte ook de speelfilm 'Dood water' (1934) over de afsluiting van de Zuiderzee. Omdat historicus en geograaf Willem van der Ham bezig is met een boek over die drooglegging, gecombineerd met een filmfestival over die tijd, werd Edwin Rutten over die film ondervraagd op het strand bij zijn woonplaats, Kijkduin. Rutten: "Ik liep daar en hoorde opeens een kreet achter me: 'Ben je aan het lijnen Ome Willem?' Ik moest vreselijk lachen."

'Joepiedepoepie'

Ome Willem, naast de jazz een niet te missen rode draad in het leven van Edwin Rutten. Ome Willem begon zijn bestaan in Aart Staartjes' tv-programma voor kinderen 'De film van Ome Willem'. Edwin Rutten sloot dat af met het liedje 'Deze vuist op deze vuist' en lanceerde er zijn beruchte 'broodje poep'. Het werden klassiekers, ondervindt Rutten nog regelmatig. "Ik heb het zestien jaar lang gedaan. Ome Willem bracht me overall. In theaters, in ziekenhuizen, bij het Leger des Heils. Ik heb later psychologie gedaan en presentaties bedrijfspsychologie geleid. Over hoe werknemers bij fusies met een nieuw management omgaan, over communicatie. Dan begon ik: 'U vraagt zich waarschijnlijk af: wat doet Ome Willem hier? Tja, dat vraag ik mezelf

Foto: Frans van den Berg

eigenlijk ook af.' En dan ging ik verder: 'Zit er misschien iemand van mijn ex-doelgroep in de zaal? Ah, mevrouw daar, ik herken u, komt u maar op het toneel.' Dan was het ijs gebroken. Tijdens een concert om twaalf uur 's avonds op het North Sea Jazzfestival roept iemand in de zaal 'joepiedepoepie'. Ook een kreet van Ome Willem. Ik reageerde met: 'Mag jij nog wel zo laat op van je moeder?' Het dak ging eraf. En ik ben vervolgens met de zaal zingend gaan moduleren op 'Deze vuist op deze vuist'. In allerlei maatsorten."

Aria of arioso

"Entertainment met educatie in de voetnoot," vat Rutten de lijn in zijn werk samen. Met de nadrukkelijke kanttekening: "Altijd vóór de gaagprens

blijven." Het geldt zeker voor de serie cd's die Rutten maakte voor het Warner Classics label. De 'Mattheus Passie' onder Harmoncourt, Wagner's 'Ring der Nibelungen' onder Bernard Haitink, Tsjajkovsky's 'Notenkraaker' van Simon Rattle. Met steeds als verteller Edwin Rutten. "Ik schrijf er de verhalen voor, ga zitten luisteren wat mij raakt, zoek op wat ik niet weet, vraag reacties aan mijn vrouw (Annett Andriessen, mezzosopraan en jarenlang directrice van het Internationaal Vocalisten Concours Den Bosch, red.) en maak een vertaalslag. Veel kwam voort uit de naïviteit van het niet-weten. Van de 'Mattheus' wist ik niks. Ik heb me laten voorlichten door Frans Lambour, koorspecialist en ook nog afgestudeerd in de theologie. Tussendoor vertel ik het verschil tussen aria en arioso, wijs ik op de strij-

kers bij Bach die klinken als zweepslagen op de rug van Jezus, en zo maak je steen voor steen duidelijk hoe een verhaal gebouwd is. Nooit kinderachtig worden, want dat is de dood in de pot." De 'Ring'-uitvoering is een Gouden Plaat geworden in 2014.

Haring voor Clark

Tijdens het gesprek vliegt het ge-

'Ik brand m'n poten niet aan iets dat ik niet kan'

reedschap uit de kist-Rutten over tafel. Wie wist nog dat hij jarenlang producent is geweest van het Metropole Orkest? "Ik ging destijds op zoek naar nieuwe arrangeurs voor een andere orkestkleur en kwam in Engeland bij Steve Gray terecht, een grootmeester. Ik benaderde zelfs Bob Brookmeyer. Geld hadden we nauwelijks. 'Zouden we uw 'Limehouse blues' – een beroemd arrangement – mogen gebruiken?', vroeg ik. 'Your orchestra has strings?', was zijn wedervraag. En hij schreef er voor ons gewoon een strijkerssectie bij. Trompettist Clark Terry kwam hier tijdens de haringtijd. Ik had een hele schaal haringen gekocht. Terry vond 't vreselijk lekker en heeft die schaal in de bus naar Keulen meegenomen. Ik was wel m'n statiegeld kwijt. In

New York ontmoette ik hem weer. Die weet echt niet meer wie ik ben, dacht ik. Maar ik vroeg hem: 'Houdt u nog van vis?' En Terry riep: 'Herring!', en omhelsde me."

Edwin Rutten pakt een stuk papier van tafel, tekent er een aantal cirkels op die deels over elkaar heen vallen en zegt: "Dit is een soort Venn-diagram. Die cirkels zijn al die verschillende dingen die ik doe. Daar in het midden is dat stukje dat ze allemaal gemeen hebben. Deze cirkel is Ome Willem, die daar is jazz en dat is vier keer per week een fotootje bij de Jumbo, hartstikke leuk, en in het midden, dat ben ik. De uitmonstering is steeds anders, maar er is niet zoveel verschil. Ik jaag niks na. Ik brand m'n poten niet aan iets dat ik niet kan. En ik vaar al dertig jaar op het kompas van mijn vrouw Annett. Doodgaan in het harnas? Ik weet 't niet. Dingen moeten niet 'embarrassing' worden."

Voorlopig zingt Edwin Rutten nog. Straks dus in Muzee. Jazz. Als 16-jarige werd hij naar een klassieke zangleraar gestuurd. Rutten: "In diesen heil'gen Hallen' zingen. 'Fantastisch materiaal,' zei die man. En: 'Je moet wél ophouden met die bekrompen muziek.' Hij bedoelde mijn zang bij het Gold Coast Combo. Ik keek rond en opeens beviel me niets meer aan die man en z'n huis. Ik ben nooit meer teruggegaan." Later, na het winnen van een songfestival in Duitsland, werd hij aldaar met het lied 'Ein Seemann muss träumen' bijna gepromoveerd tot een tweede Freddie Quinn. En ene Herr Beierlein, eigenaar van een grote muziekuitgeverij, manager van Udo Jürgens en bewoner van een kasteeltje langs de Rijn, zag 't wel in hem zitten. Rutten: "Maar dan moest ik alle Duitse tv-stations langs met m'n liedje. Ik keek wat ongeïnteresseerd, zat nergens op te wachten, ik had m'n jazz. Maar wie meneer Beierlein iets weigerde, kreeg een ijskoude blik. 'Es ist Hundert Prozent oder gar nichts,' beet hij me toe. En ik, de kleine klootzak, zei gar nichts." Rutten kan er nog hartelijk om lachen: "Wat zou ik geworden zijn? Wie zal 't zeggen."

Friday Night Jazz met Edwin Rutten (zang). Rob van Kreeveld (piano), Frits Landesbergen (vibrafoon), Edwin Corzilius (bas), Hans Braber (drums). Vrijdag 7 december, 20.30 uur, Muzee Scheveningen. Meer informatie: www.muzeescheveningen.nl